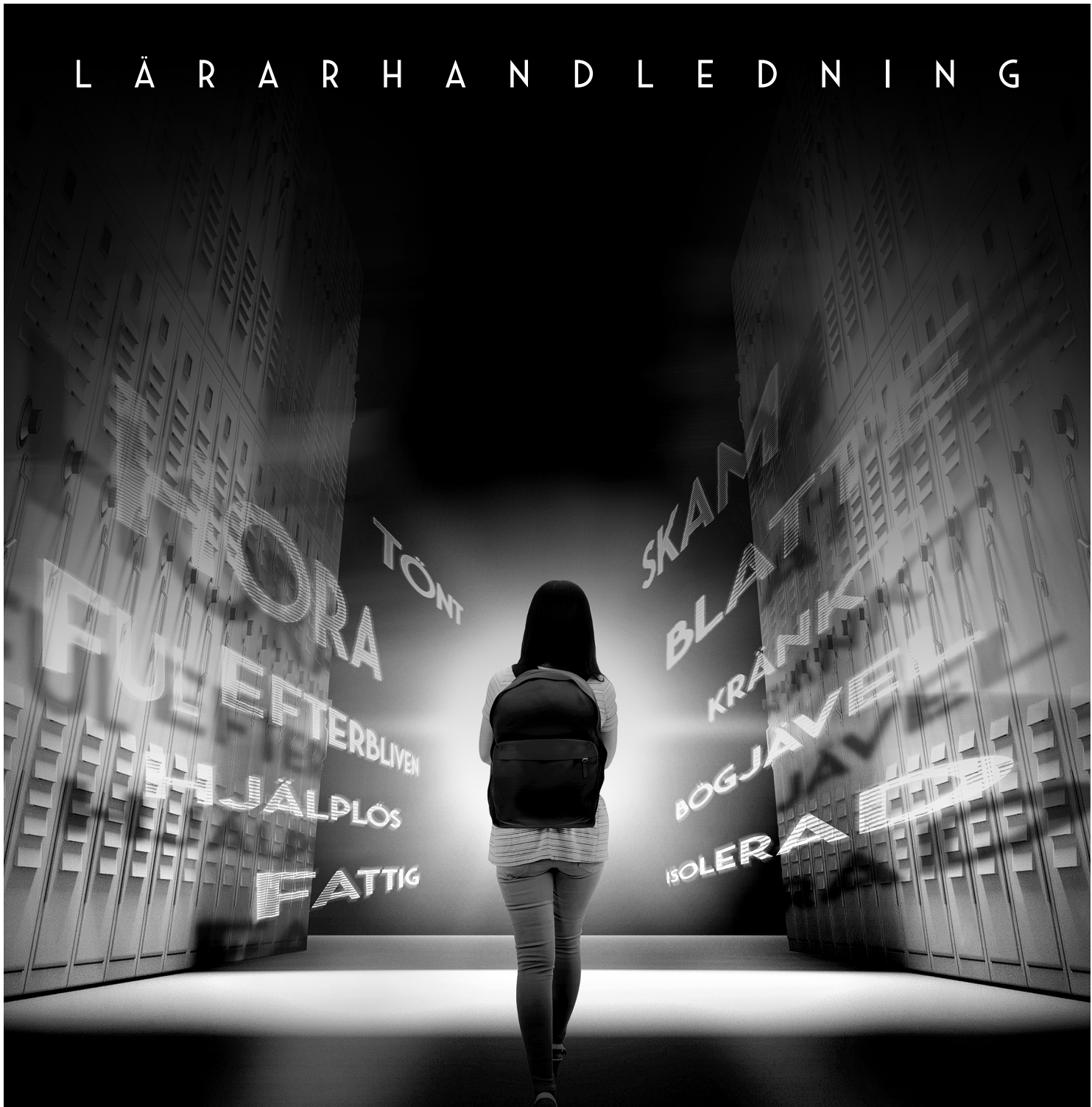

L Ä R A R H A N D L E D N I N G

MITT PERSPEKTIV

Rasism

OM FILMSERIEN

MITT PERSPEKTIV

Mitt Perspektiv är ett läromedel för högstadiet och gymnasiet. Filmserien tar upp näthat, gruppträck, fysiskt våld, homofobi, rasism och sexuella trakasserier.

Filmserien utgår ifrån självupplevda händelser av våld; fysiskt, psykiskt och sexuellt på högstadiet och gymnasiet. Filmerna syftar till att öka medvetenheten om vad våld är samt vilka konsekvenser våld har och att vi alla kan göra något för att minska på våldet som sker på skolan, hemma och på nätet.

Åskådarperspektivet är ett genomgående tema i filmerna och tittaren tränas i att gå ifrån en passiv åskådare till en aktiv åskådare genom att agera proaktivt och aktivt vid våldssituationer, såsom trakasserier, kränkningar, utfrysning, skojbråk m.m. i skolan, hemma och på nätet.

Filmerna belyser vikten av att ständigt jobba normkritiskt och att upptäcka vilka begränsande normer som finns på skolan, samhället och på nätet – som gör att människor inte kan vara de personer de vill vara, samt syftar till att förändra de normer som skapar diskriminering och utsatthet och exkludering.

Samtalsmetoden som är kopplad till filmerna bygger på Tom Andersens samtalsmodell reflekterande team (Andersen, 2011) där metanivån – ”att tänka om sitt eget tänkande”- kring filmernas teman nås genom metoden.

Ämne: Etik, Religion, Samhällskunskap
Målgrupp: Årskurs 7-9, Gymnasiet

SYFTET MED FILMSERIEN:

- Att förebygga och aktivt motverka våld.
- Att öka medvetenheten och kunskapen hos eleverna vad våld är, vilka konsekvenser våld har och att alla kan göra något åt våldet genom att bli en aktiv åskådare.
- Att vara ett stöd i arbetet mot diskriminering och annan kränkande behandling av elever.
- Att öka medvetenheten hos eleverna kring konsekvenser av begränsande normer och strukturer samt att de kan vara en del i att påverka detta i sin roll som åskådare genom att gå från passiv till aktiv åskådare vilket i slutändan leder till en mer inkluderande miljö för alla. Att öppna upp för dialog samt självreflektion kring filmernas teman.
- Att få eleverna att utveckla sin förmåga till empati, där frågor om känslor samt filmen i sig kan få tittaren att känna med den utsatta.
- Att bidra främjande och förebyggande till skolans likabehandlingsarbete.
- Att bidra främjande och förebyggande till skolans antidiskrimineringsarbete.
- Att bidra till skolans värdegrundsarbete.

VAD SÄGER SKOLLAGEN (2010:800):

Att jobba med **Mitt Perspektiv** skall ses som en del i det främjande och förebyggande arbetet mot kränkande behandling.

6 kap. Åtgärder mot kränkande behandling

1 § Detta kapitel har till ändamål att motverka kränkande behandling av barn och elever.

6 § Huvudmannen ska se till att det inom ramen för varje särskild verksamhet bedrivs ett målinriktat arbete för att motverka kränkande behandling av barn och elever

8 § Huvudmannen ska se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever.

VAD SÄGER DISKRIMINERINGSLAGEN (1 JANUARI 2017):

Att jobba med **Mitt Perspektiv** skall ses som en del i de aktiva åtgärderna för att motverka diskriminering.

Ur diskrimineringslagen (2017): "Arbetsgivare ska enligt diskrimineringslagen arbeta med aktiva åtgärder. Aktiva åtgärder är ett förebyggande och främjande arbete för att inom en verksamhet motverka diskriminering och på annat sätt främja lika rättigheter och möjligheter oavsett diskrimineringsgrund."

VAD SÄGER LÄROPLANERNA ANGÅENDE VÄRDEGRUNDEN I SKOLAN?

**Skolans värdegrund och uppdrag
omfattar följande områden:**

LGR II, 1 KAP.

- människolivets okränkbarhet
- individens frihet och integritet
- alla människors lika värde
- jämställdhet mellan könen
- solidaritet mellan människor

Normer och värden.

Övergripande mål och riktlinjer:

LGR II, 2 KAP.

- kan göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde,
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att hjälpa andra människor,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

KURSPLAN, HÖGSTADIET

Ämne: Etik, Religion | Målgrupp: Årskurs 7-9

SYFTE

Undervisningen ska stimulera eleverna att reflektera över olika livsfrågor, sin identitet och sitt etiska förhållningssätt. På så sätt ska undervisningen skapa förutsättningar för eleverna att utveckla en personlig livshållning och förståelse för sitt eget och andra människors sätt att tänka och leva.

Eleverna ska vidare ges förutsättningar att kunna analysera och ta ställning i etiska och moraliska frågor. Den ska också bidra till att eleverna utvecklar beredskap att handla ansvarsfullt i förhållande till sig själva och sin omgivning.

Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- reflektera över livsfrågor och sin egen och andras identitet,
- resonera och argumentera kring moraliska frågeställningar och värderingar utifrån etiska begrepp och modeller.

CENTRALT INNEHÅLL

Inom området **ETIK**

- Vardagliga moraliska dilemman. Analys och argumentation utifrån etiska modeller, till exempel konsekvens- och pliktetik.
- Föreställningar om det goda livet och den goda människan kopplat till olika etiska resonemang, till exempel dygdetik.

FÖRMÅGOR

I den här filmserien tränas framförallt förmågorna:

- Analysförmåga
- Kommunikativ förmåga
- Metakognitiv förmåga

KURSPLAN, HÖGSTADIET

Ämne: Samhällskunskap | Målgrupp: Årskurs 7-9

SYFTE

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att se samhällsfrågor ur olika perspektiv. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att förstå digitaliseringens betydelse för samhällsutvecklingen och för den personliga integriteten.

Undervisningen ska bidra till att eleverna utvecklar förtrogenhet med de mänskliga rättigheterna och med demokratiska processer och arbetssätt. Den ska också bidra till att eleverna tillägnar sig kunskaper om, och förmågan att reflektera över, värden och principer som utmärker ett demokratiskt samhälle. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förståelse för vad det innebär att vara en aktiv och ansvarstagande medborgare i ett snabbt föränderligt samhälle.

Genom undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utifrån personliga erfarenheter och aktuella händelser uttrycka och pröva sina ställningstaganden i möten med andra uppfattningar. Genom undervisningen i ämnet religionskunskap ska eleverna sammanfattningsvis ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att:

- uttrycka och värdera olika ståndpunkter i till exempel aktuella samhällsfrågor och argumentera utifrån fakta, värderingar och olika perspektiv,
- reflektera över mänskliga rättigheter samt demokratiska värden, principer, arbetssätt och beslutsprocesser.

CENTRALT INNEHÅLL

Information och kommunikation

- Möjligheter och risker förknippade med internet och digital kommunikation via elektroniska medier samt hur man agerar ansvarsfullt vid användning av digitala och andra medier utifrån sociala, etiska och rättsliga aspekter.

Rättigheter och rättsskipningar

- Demokratiska fri- och rättigheter samt skyldigheter för medborgare i demokratiska samhällen. Etiska och demokratiska dilemman som hänger samman med demokratiska rättigheter och skyldigheter, till exempel gränsen mellan yttrandefrihet och kränkningar i sociala medier.

KURSPLAN, GYMNASIET

Ämne: Etik, Religion | Målgrupp: Gymnasiet

GY (2011)

Normer och värden (Kap 2.2)

Enligt skollagen ska utbildningen utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Skolan ska aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling.

MÅL

Skolans mål är att varje elev:

- kan göra medvetna ställningstaganden grundade på kunskaper om mänskliga rättigheter och grundläggande demokratiska värderingar samt personliga erfarenheter,
- respekterar andra människors egenvärde och integritet
- tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att hjälpa människor,
- kan samspela i möten med andra människor utifrån respekt för skillnader i livsvillkor, kultur, språk, religion och historia,
- kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen.

RIKTLINJER

Alla som arbetar i skolan ska:

- medverka till att utveckla elevernas känsla för samhörighet, solidaritet och ansvar för människor också utanför den närmaste gruppen,
- i arbetet med eleverna verka för solidaritet med eftersatta grupper både i och utanför vårt land,
- aktivt främja likabehandling av individer och grupper,
- uppmärksamma och vidta nödvändiga åtgärder för att motverka, förebygga och förhindra alla former av diskriminering, trakasserier och kränkande behandling, och
- visa respekt för den enskilda eleven och ha ett demokratiskt förhållningssätt.

VIKTIGA BEGREPP

VÅLD

Mitt Perspektiv utgår från WHO:s, världshälsoorganisationen, definition av vad våld är, och när vi hänvisar till våld i filmhandledningen så menar vi allt ifrån misshandel, grovt sexuellt våld till blickar, skojbråk och att vara utfryst.

WHO:S DEFINITION AV VÅLD

”Att uppsåtligt bruka eller hota att bruka makt eller fysisk styrka mot sin egen person, mot en annan människa, en grupp människor, en gemenskap eller ett samhälle, med följd eller tämligen sannolik följd att någon dör eller att det uppstår kroppsskada, psykisk skada, skador i den känslomässiga utvecklingen eller funktionshinder”.

LEKTIONSSTÖD:

Se ”Våldspyramiden” i kopieringsunderlaget på sidan 6.

NORMKRITISKT PERSPEKTIV

I **Mitt Perspektiv** syftar vi på att synliggöra de begränsande normer som skapar diskriminering och utsatthet som finns i samhället, skolan, olika grupperingar m.m. som gör att människor inte får vara sig själv. Detta gör vi med de olika frågorna som finns här i filmhandledningen efter varje film. Frågorna syftar till att klassen och den enskilda eleven själva skall fokusera på begränsande strukturer istället för att fokusera på avvikaren – den utsatta.

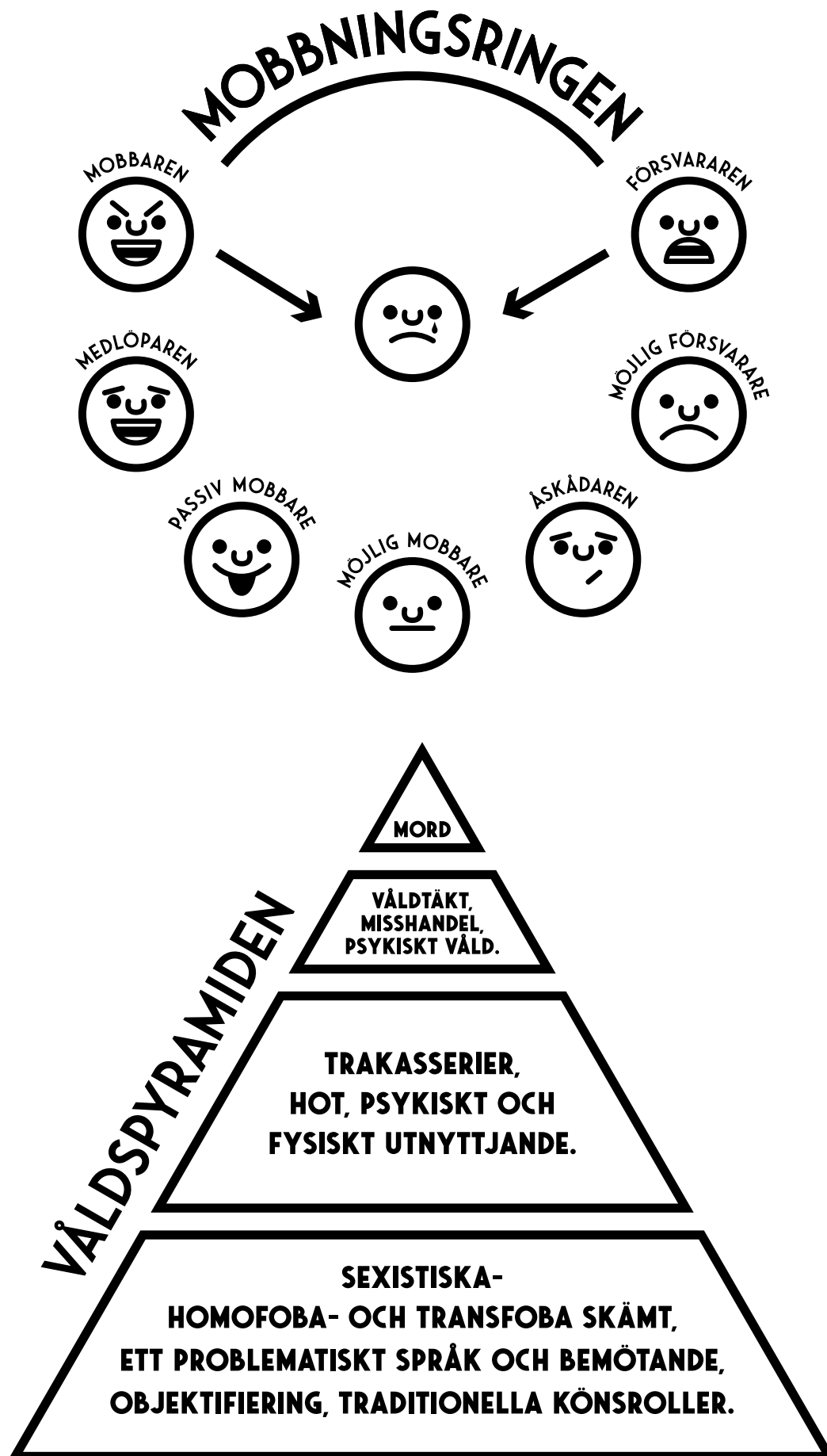
ÅSKÅDARPERSPEKTIVET

Mitt Perspektiv utgår ifrån Dan Olweus (1999) forskning, där eleverna tränas genom filmerna att bli en mer aktiv åskådare. Att i en våldssituation gå från att passivt se vad som sker och tänka ”det rör inte mig” till att aktivt ogilla det som sker samt att försöka hjälpa den utsatta på olika sätt.

Alla kan göra något innan, under eller efter en våldssituation. Det kan handla om att stötta den som är utsatt, prata med en vuxen, få utövarna att tänka på annat samt att säga ifrån eller att fysiskt gå emellan för att avbryta det som sker.

LEKTIONSSTÖD:

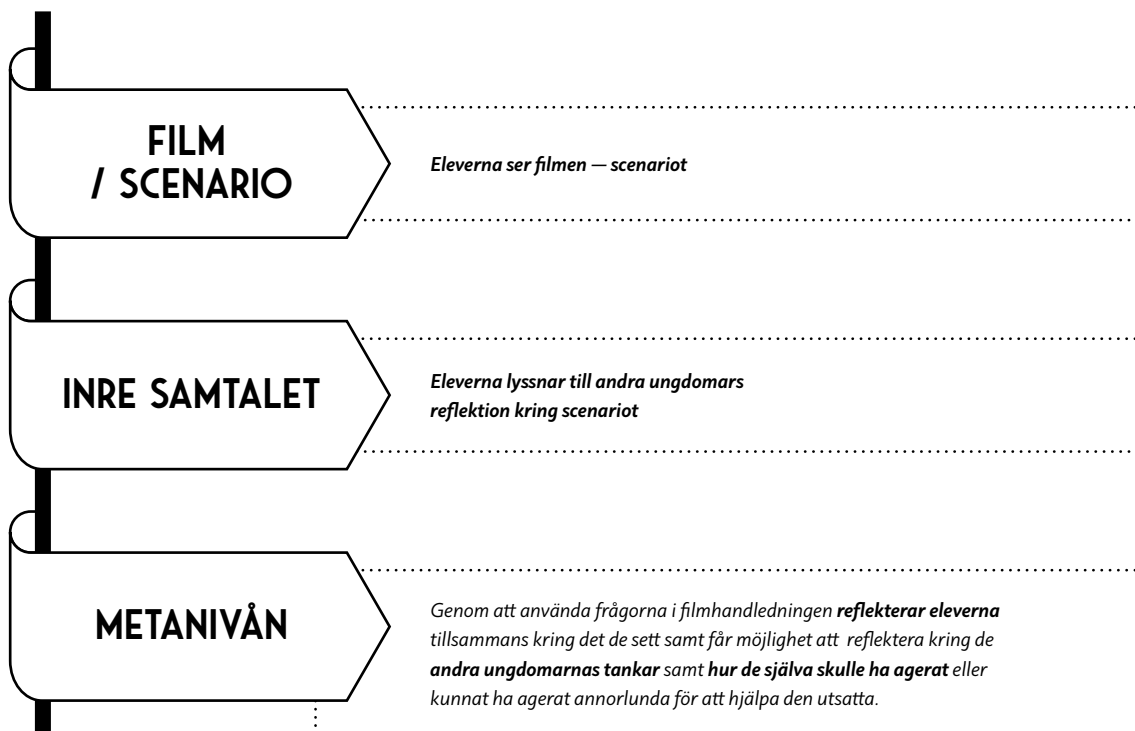
Se ”Mobbningsringen” i kopieringsunderlaget på sidan 6.

SAMTALSMETOD

Som stöd för att reflektera kring filmerna så använder vi oss av Tom Andersens samtalsmodell **Reflekterande team** där ”de närvarande får möjlighet att växla mellan att vara aktiv deltagare i samtalen och lyssnande part i andras samtal om samma sak. Detta skifte gör det möjligt att växla mellan det yttre och inre samtalet”. Dessa två olika samtal kommer dels att ge olika perspektiv på detta och dessutom två olika utgångspunkter i sökandet efter nya beskrivningar och ny förståelse” (Andersen, 2011).

Modellen är en vidareutveckling av konstruktivistiska idéer (Bakhtin, Bateson m.fl.) där menings- skapande, dialog och narrativ framhålls som viktiga för lärande och utveckling.

1. En grupp/klass ser en film.

Filmen beskriver ett scenario – att fler än en person ser och lyssnar till vad som sker tillsammans gör scenariot starkare och tydligare.

2. Efter scenariot så samtalar en grupp i filmen om tankar, reflektioner kring scenariot.

Genom att lyssna på alla i gruppens tankar, perspektiv och infallsvinklar så skapas nya tankar och förståelse – det inre samtalet.

”genom att höra varandras tankar får man också ”bränsle” till sina egna”
(Cederberg-Scheike, 2016)

3. Metanivån.

Nu så är det dags för gruppen/klassen att tillsammans reflektera och samtala om samtalet som de just har lyssnat till. Nu sker växlingen mellan det yttre och inre samtalet som i sin tur leder till nya tankar och ny förståelse kring scenariots tema.

FILMEN

Rasism

BESKRIVNING AV SCENERNA

I filmen behandlar ungdomar ämnet rasism och berättar sina självupplevda historier. Vi får reda på vilka konsekvenser rasismen kan ha, vi får lyssna till Pim som utsätts för rasistiska kommentarer. Nivena blir misshandlad av tre killar p.g.a. hennes hudfärg.

FRÅGOR

INNAN FILMEN

- Vad betyder rasism?
- Varför finns rasism?
- Vad är svenskt?

EFTER FILMEN

- Pims ger ett exempel på vardagsrasism. När hon får frågan "Var kommer du ifrån?", och hon svarar Sverige, då får hon alltid frågan "Men var kommer du ifrån egentligen?". **Är detta ett exempel på vardagsrasism?**
- Personer som säger "Men var kommer du ifrån egentligen?" menar väl inget illa. **Det är väl inget att bli irriterad på, eller?**
- Ludwig pratar om hur han snappade upp ord och kommentarer från vuxna, t.ex. "blatteungarna". **Vilket ansvar har vuxenvärlden i att rasism finns?**
- Ludwig menar också att dessa rasistiska ord har ett tydligt syfte, nämligen att skapa ett "vi och dom" tänk. **Vad tänker du kring detta?**

- Nivena ifrågasätts dagligen i skolan p.g.a. av hennes hudfärg. **Vilka känslor och tankar får du angående. hennes upplevelse? Vilka borde ha sett detta och hjälpt henne?**
- Johannes berättar om att under hans uppväxt så ledde grupperingar till ett starkt "Vi-och-dom-tänk" som resulterade i gruppslagsmål. **Hur kan det gå så här långt? Borde ingen sett något innan och försökt att stoppa det?**
- "Ingen föds rasist", säger Adel. Han menar att omgivningen, internet och sociala medier är den största orsaken till rasismen som finns i vårt samhälle idag. **Vad tänker ni om det? Vilka andra orsaker kan det också finnas?**
- Pim nämner okunskap som en anledning till att rasism finns. **Vad tänker du om det?**
- Nivena blir utsatt för verbalt våld och fysiskt våld. Vad tänker ni kring hennes idrottslärares reaktion? Får en vuxen i skolan agera så? Vem mer hade hon kunnat prata med för att få hjälp? Vad hade en aktiv åskådare kunnat göra för att hjälpa henne i denna hemska situation?

EFTER FILMEN

Forts. _____

- Ludwig menar att de flesta människor inte är rasister. Att de egentligen inte hatar personer med annan hudfärg. **Vad menar han med det? Håller du Ludwig med om att vi alla nog är del i det som kallas vardagsrasism?**
- Pim menar att vi alla formas av vår omgivning samt vår uppväxt, speciellt när det gäller rasism. **Håller ni med henne? Vad kan vi göra åt det?**
- Johannes resa ifrån att utöva fysiskt våld i gängbråk beroende på rasism till där han är idag, en uttalad antirasist. **Är det en unik resa eller kan fler personer göra som Johannes?**
- Nivena får bortförklaringar som: "dom är bara barn", "dom förstår inte vad de säger", "du behöver inte ta åt dig" och "dom är bara ovana med mörka människor". **Får vuxna på en skola förminska fysiskt och verbalt våld genom sådana kommentarer? Vem kan man anmäla en sådan händelse till?**
- Adel uppmanar de som utsätts för rasism att söka hjälp. **Till vem/vilka kan man vända sig för hjälp?**
- Vad hade en aktiv åskådare kunnat göra i Kalles fall för att hjälpa honom?
- Vad hade en aktiv åskådare kunnat göra i Tildas fall för att hjälpa henne?
- Vad hade en aktiv åskådare kunnat göra i Chris fall för att hjälpa honom?

GENERELLA FRÅGOR

Frågor generellt om gruppträck/våld/åskådarrull:

- Vilka tankar känslor har du nu efter att du sett filmen?

- Vithetsnorm vad är det? Och hur påverkar den vardagsrasismen?
- Vad är vardagsrasism för dig? Ge exempel på vardagsrasism som du ser och hör en vanlig dag hemma, i skolan, på nätet, i media och i samhället
- Hur mycket påverkar fördomar in i att rasism finns?
- Finns det maktstrukturer i samhället som bestämmer om att en person ifrån en kultur är bättre än personer ifrån en annan kultur? Vilka känner du till?
- Vilka regler har ni på er skola för att stoppa rasism?
- Diskrimineringslagen syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett etnisk tillhörighet. Vad menas med det?
- Hur kommer det sig att det är så viktigt för många människor att veta andra personers etnicitet?
- Är det för lätt idag att skriva rasistiska saker på nätet utan att de som skriver drabbas av konsekvenser, som böter m.m.? I så fall, vad tycker du om det? Borde samhället göra mer?
- Vilket ansvar har t.ex. Facebook och Instagram att aktivt ta bort rasistiska konton? Vilket ansvar har du att anmäla rasism via "report abuse"-funktioner på sociala medier och onlinespel?
- "Jag är inte rasist, men..." - vad tänker ni om personer som säger så?
- Vilka vuxna kan du prata med på din skola om du blir utsatt för rasism eller om du blir vittne till det?
- Hur får vi stoppa på rasismen en gång för alla?

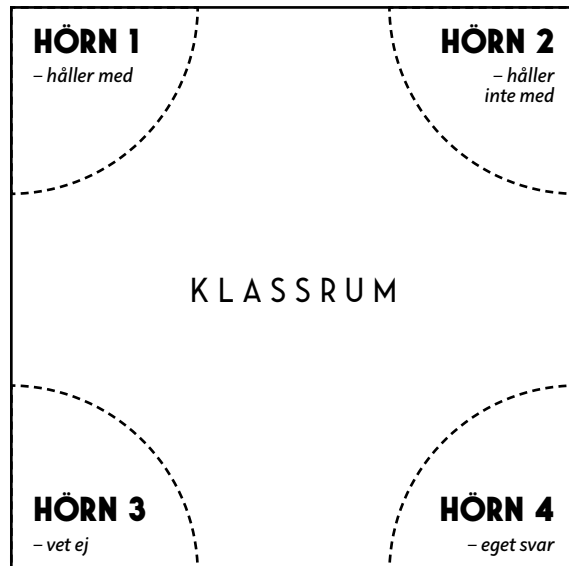
— KLASSRUMSAKTIVITETER —

VÄRDERINGSÖVNING:

Läraren läser ett påstående, eleverna får välja på att ställa sig i ett hörn, tre hörn har givna val och ett är öppet.

Forma smågrupper utifrån hörnen och låt eleverna diskutera varför de valt just det hörnet. Blir någon ensam i ett hörn diskuterar du som lärare med eleven eller parar ihop eleven med ett annat hörn.

Smågrupperna berättar sedan för hela klassen hur de resonerat.

PÅSTÅENDEN

- *Ord kan såra mer än ett slag*
- *Ordet blatte är väl inte så farligt*
- *Att kalla någon för svennejävel är rasistiskt*
- *Negerboll är väl inget fult ord, det har ju alltid hetat så, eller?*
- *Ordet lappjävel är rasistiskt*
- *Ordet Babbe är väldigt nedlåtande*
- *Att säga jävla guling är inte så rasistiskt*
- *Ord som blatte och judesvin m.m. är ju bara på skoj, lite måste man väl tåla?*

TEXTANALYS:

Olof Palmes radiotal ifrån 1965 där han reflekterade över Sverige, invandringen och det nya globala samhället.

”Demokratin är fast förankrad här i landet. Vi respekterar de grundläggande fri- och rättigheterna. Grumliga rasteorier har aldrig funnit fotfäste. Vi betraktar oss gärna som fördomsfria och toleranta.

Men så enkelt är det ändå inte. Fördomen behöver inte förankras i någon vederstygglig teori. Den har ett mycket enklare ursprung.

Fördomen har alltid sin rot i vardagslivet. Den gror på arbetsplatsen och i grannkvarteret. Den är ett utlopp för egna misslyckanden och besvikelser. Den är framför allt ett uttryck för okunnighet och rädsla. Okunnighet om andra människors särart, rädsla för att förlora en position, ett socialt privilegium, en förhandsrätt. En människas hudfärg, ras, språk och födelseort har ju ingenting med mänskliga kvaliteter att göra. Att gradera människor med sådan måttstock står i bjärt kontrast till principen om människors lika värde. Men den är skamligt enkel att ta till för den som känner sig underlägsen - på arbetsplatsen, i sällskapslivet, i konkurrensen om flickan eller pojken.

Därför ligger fördomarna alltid på lur, även i ett upplyst samhälle. Den kan blossa ut i ett stickord, en obetänksam replik, en nedrighet i det lilla. Kanske menar den som handlar inte så illa. Men för den som träffas kan det riva upp sår som aldrig läks. De flesta av oss människor har ett behov av att hävda oss gentemot andra. Och då står fördomen mot den avvikande - utlänningen, främlingen - till förfogande som en sista skans.”

FRÅGOR

- Hur aktuellt är Palmes tal idag?
- Vilka tankar fick du av hans tal?
- Hur uppkommer fördomar?
- Vilka lärdomar kan vi få av Palmes tankar?

DRAMAÖVNING:

Låt eleverna dramatisera kring åskådarrollen och spela upp alternativ hur berättelserna av Pim och Nivena kunnat sluta med hjälp av aktiva åskådare, vad hade de gjort för att ändra händelseförloppet?

URSPRUNGSTESTET:

Vad är svenskt? Vi tar reda på om det mest svenska vi vet verkligen har sitt ursprung i Sverige.

Skriv upp typiska svenska traditioner, maträtter och seder på tavlan. Dela upp klassen i grupper och låt varje grupp ansvara för att undersöka hur "svensk" en eller flera traditioner, maträtter eller seder är.

Grupperna får sedan berätta för hela klassen vad de har kommit fram till, och resonera kring betydelsen av vad som är typiskt "svenskt" eller inte.

EXEMPEL ATT UNDERSÖKA

- Köttbullar
- Potatis
- Lucia
- Midsommarstång/majstång
- Julmust
- Kebabpizza
- Valborgsmässoafton
- Kräftskiva

REFERENSER OCH KÄLLHÄNVISNINGAR:

"Samtal om samtalen", Tom Andersen (2011)

"Mobbing i skolan - Vad vi vet och vad vi kan göra", Dan Olweus (1998)

Om Våld (översättning av MUCF),

www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/